

Puss i repris efter 60 år!

Här utväxlar Harri och Riitta sitt livs första (?) puss. Det hände för cirka 60 år sedan på Finska Barnhemmet i Gimo.

Nyligen utväxlades pussen i repris när de gamla krigsbarnen reste till det lilla brukssamhället i Uppland för att återuppliva minnena från den ljusa och lyckliga tiden där.

Riitta hade lyckats återfinna många av sina forna lekkamrater och arrangerade en gemensam bussresa.

Sidorna 9 och 11.

Kraftiga protester mot oskäligena priset på medborgarskap

Över en natt höjdes "expeditionsavgiften" för att återfå sitt förlorade finska medborgarskap från 100 till 300 euro.

"Den nya lagen var avsedd som en utsträckt hand till finländare utomlands. Nu känns det inte så."

Med de orden gav ambassadör Pertti Torstila sitt stöd till alla oss som

reagerat kraftigt på det som vi uppfattar som ett oskäligt högt pris, ja hutlöst.

Avgiftens storlek och protesterna har gett eko i Finland. Frågan har varit uppe i riksdagen, och det sista ordet är nog inte sagt ännu. Avgiften kan komma att sänkas.

Sidorna 2, 3, 4, 5.

Ljust möte i Uleåborg

Michael Kallaanvaara, skådespelare i Stockholm, och Helmi Erving-Odelberg, författare i Östersund, hade mycket gemensamt att tala om i Uleåborg. Båda är krigsbarn från norra Finland.

Foto: Kai Rosnell

Det första europeiska krigsbarns-seminariet i Uleåborg blev lyckat, trots lång resa och högt pris.

Där fanns representanter för krigsbarn även från England, Holland och Tyskland, förutom Finland och Sverige.

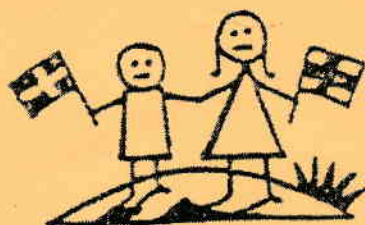
Mer om krigsbarnsdagarna där högt uppe i norr på

Sidan 6.

Måste finna sig i livslång exil

Sidorna 8-9.

Riksförbundet
Finska krigsbarn

Från redaktionen

– Tässä on vihainen mies! (Här står en ilsken man!)

Så blev jag presenterad i ett TV-inslag (finska nyheterna i TV2 5 juni) där jag stod och klöv en vedklump. Jag hade hamnat i rollen som språkrör för oss krigsbarn eftersom vår ordförande var på väg i bil till Oskarshamn.

Det handlade om "expeditionsavgiften" för att "återfå" sitt förlorade finska medborgarskap.

Visst, jag var ilsk, och är det fortfarande.

Att höja priset över en natt från 100 till 300 euro känns som ett slag i ansiktet på oss, en rejäl örfil. Det känns som om Finland fullständigt struntade i våra känslor och våra motiv för att återfå medborgarskapet.

De flesta av oss är numera pensionärer, med begränsad ekonomi. 2 750 kronor i "expeditionsavgift" är ett orimligt pris, hutlöst, jag finner inte tillräckligt starka ord!

Mot bakgrunden av att många av oss förlorade vårt finska medborgarskap ofrivilligt, utan att ens veta om det, känns det **kränkande**.

En Pekka Hyvönen på inrikesministeriet (?) i Helsingfors sa vid videokonferensen 4 juni att vi skulle "noggrant överväga om det var värt priset" att ta tillbaka medborgarskapet.

Det visar att herrarna inte har den minsta "känsla för feeling". Men de som styr Finland nu är en yngre generation som tydligen inte har den minsta kunskap om det finska folkets historia – där vi krigsbarn bör ha en given plats.

Är det värt 2 750 kronor att återfå sin identitet? Kanske. Själv tänker jag avvakta och se vad de massiva protesterna kan leda till.

Jag har alltid varit stolt över att vara finländare. Men nu känns det svårare. Jag känner inte den minsta respekt för departementstjänstemännen i Finland.

Förlåt att jag ägnar så mycket ord åt detta. Men ilskan rinner inte av mig.

Detta nummer av MedlemsNytt innehåller mycket mer än reaktionerna på den nya lagen.

Hoppas att produkten ger det varierade utbud som redaktionen strävar efter.

En avdelning som saknas helt i detta nummer är DEBATTSIDAN.

Debattera mera!

Kai Rosnell, chefredaktör

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i september 2003.

I detta nummer:

	sid
Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Bröder och systrar	3
Protest	4
Oskäligt pris för medborgarskap	5
Krigsbarnsmötet i Uleåborg	6
Två krigsbarnsöden	7
För sent	7
Silja tvingas finna sig i livslång exil	8-9
Puss-repris i Gimo	9
Krigsbarn, lärare, konstnär	10-11
Nya böcker: Austerlitz m m	12
Kavén efterlyser mer forskning	13
Besök på Gotland. Käppis resa.	14
På gång i lokalföreningarna. RFK-info	15
Världens bästa att vaska guld!	16

I nästa nummer:

Nya böcker.
Med mera.

Meddela adressändring!

För klarade Posten av att leverera försändelser även om adressen inte var korrekt till 100 procent. Den tiden är sedan länge förbi.

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av december, deadline 17 november.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 80:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 10 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Leila Ulvemo, ansvarig utgivare, Lilla Köpmang, 4, 572 30 Oskarshamn. Tel 0491-77403 E-post: leila@ulvemo.com

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Kjölängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009. E-post: kai.rosnell@home.se

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187. E-post: gui.sture@bredband.net

Jorma Enochsson, Vitsippen, 16, 243 39 Höör. Tel: 0413-25827. E-post: enochsson@hem.uffors.se

Vieno Mårtensson, Porfyrv. 20, 542 31 Mariestad. Tel 0501-10790. E-post: tordmartensson@hotmail.com

— Ordföranden har ordet: —

Krigsbarnsvänner!

Efter en vädermässigt mycket märklig sommar är det dags att sätta igång arbetet med förbundet. Vi har haft regn, värme, mygg och algblooming, allt i riktiga mängder.

Så försvann sommaren, men nu är det fint igen.

Jag har under maj-juni sträckläst **Ania Monahofs** böcker. Jag träffade Ania i Västervik på ett möte med finska skönsjunga kvinnor. En av dem presenterade sig som Ania Monahof, författare.

Hon är ingermanlänning, född i S:t Petersburg. Mötet med Ania kändes fantastiskt. Jag lånade först bok nummer ett, **"Genom graniten"** (finns på finska, "Läpi harmaan kiven"). Detta medförde att jag under 6-7 veckor bara läste och läste tills alla sex böckerna var lästa.

Ania beskriver genom sina böcker hur flykten från Sovjet via Estland och Finland till Sverige gick till. Hon ser vår blivande antologi och verksamhet som parallell till sitt författarskap. Ania är numera medlem i Ostkustens Finska Krigsbarn och det är vi glada och stolta över.

Vår egen antologi med 30 berättelser ligger fortfarande och väntar på tryckning. Vi måste ha pengar innan förlagen tar emot materialet. Ansökningar har skickats, men det dröjer innan vi vet om det ger resultat.

Nu har även Finland antagit en ny **medborgarskapslag**. Den tillåter dubbelt medborgarskap, vilket betyder, att vi före detta finska medborgare genom anmälan kan återfå det förlorade finska medborgarskapet.

Så långt är allt bara bra, men medaljens baksida består av en kostnad på 300 euro. Jag var själv med att väcka frågan för ett antal år sedan hos Utlandsfinländarparlamentet med min motion om dubbelt medborgarskap.

I juni hade Finlands Ambassad en videokonferens med inrikesministeriet i Helsingfors. Tjänstemännen hänvisade till lagstiftningen, som styr priset på hanteringen av våra ansökningar. Vi har självfallet protesterat till Inrikesministeriet, och kopia har nått Finlands statsminister (byte av minister strax efter protesten).

Finnska Centralförbundets ordförande Taisto Vihavainen har skrivit till President Tarja Halonen och gjort henne uppmärksam på vår protest om högt pris.

Om inte priset på 300 euro sänks så kommer inte många av oss krigsbarn att ha råd att återta vårt gamla medborgarskap. För mig är det känslomässigt viktigt, men även det har sitt högsta pris. Avvaktar nog till nästa riksdagsval i Finland. Nu får vi dra igång en påtryckningskampanj i Finland.

Finlands Ambassad planerar ett seminarium om krigsbarnen tillsammans med Riksförbundet i början på nästa år. Jag ska försöka lyfta fram rehabiliteringsfrågan på agendan. Vi hoppas få hit Finlands socialminister till seminariet och just det ärendet ligger på hennes departement.

Det finns mycket att ta tag i och jobba vidare med. Jag ska försöka hinna med att kontakta svenska myndigheter och media för att göra vår sak känd i Sverige. Det är också viktigt att forskning om våra erfarenheter kommer till stånd.

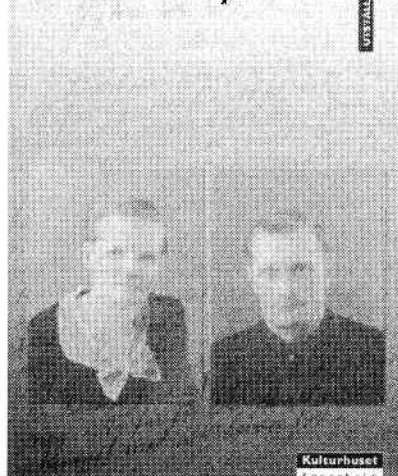
Många medlemmar ute i landet har hört av sig. Fortsätt med det! Hör även av er om MedlemsNytt! Ha synpunkter! Det är alltid bra att veta vad lärsarna tycker.

Leila

Vackra bilder, för lite ord

Bröder och systrar

Utställningsaffischen har en kort men otillräcklig text på baksidan.

"Världshistoriens största masstransport av barn ägde rum i Finland under krigsåren 1939-1944. Cirka 70 000 barn skickades som krigsbarn till Sverige. Barnen upplevde en skenbar ro men familjerna splittrades."

Så står det på en skylt till utställningen "Bröder och systrar" som visas i sommar på Kulturhuset i Stockholm. Samma utställning visas på Falkenbergens museum 7 september-12 oktober i höst.

Utställningen är "en personlig betraktelse av en annorlunda släkt-historia" av fotografen Vesa Aaltonen. Den handlar om Björneborgs-familjen Koivisto som splittrades av kriget.

Vesa Aaltonens otroligt fina porträtt av syskonen kompletteras av oväntat många gamla (familje)foton i

miniformat, den gängse på den tiden.

Tre av barnen sändes till Sverige. Två av dem blev kvar och bor fortfarande i Falkenberg.

Men det får man inte veta av utställningen. Någon som vet måste finnas där och berätta.

Jag saknade översikten. Det fanns inga upplysningar om vad som hände familjen och varför det hände. En historia i enbart bilder räcker inte. En enkel text som komplettering till bilderna hade hjälpt.

Söndag 7 september kl 14 är det vernissage i Falkenberg. Då finns fotografen själv på plats, liksom de två porträtterade "barn" som blev kvar i Sverige, Oiva Bengtsson och Helena Karlsson.

Kai Rosnell

Till
Finlands Inrikesministerium
Utlänningsverket

Kopia till:
Finlands statsminister
Finlands Riksdag, talmannen
Finlands ambassad i Stockholm
Utlandsfinländarparlamentet

Protest

Riksförbundet Finska Krigsbarn i Sverige protesterar mot den oskäligen expeditionssavgiften på 300 euro för möjligheten att återfå finskt medborgarskap.

De finska krigsbarnen har under 60 år bott och verkat i Sverige och fungerat som goda ambassadörer för sitt fädernesland, var och en på sitt håll. Vi har bidragit till det goda renommé som finländare i allmänhet åtnjuter i Sverige.

Vi sändes till Sverige utan egen förskyllan. Många av oss blev svenska medborgare, och förlorade därmed vårt finska medborgarskap utan att som barn kunna påverka det.

Sedan vi bildat föreningar för finska krigsbarn har vi bidragit till att sprida kunskap om Finlands historia och Finlands kultur.

Vi har aktivt verkat för en ändring av medborgarskapslagen.

När den nya lagen nu antagits är vi glada.

Det sägs att vi nu har möjlighet "att återfå vårt gamla medborgarskap".

Men expeditionssavgiften har satts på en så hög nivå att detta inte stämmer. Vi "återfår" ingenting. Vi har möjlighet att **för en orimligt hög kostnad** köpa tillbaka vårt forna medborgarskap.

För er kännedom kan vi nämna att en tidigare svensk medborgare kan återfå sitt förlorade svenska medborgarskap helt utan kostnad. En finländsk medborgare som bott fem år i Sverige kan genom anmälan till länsstyrelsen få svenskt medborgarskap för en kostnad av 475 kronor (cirka 50 euro).

Vi betraktar expeditionssavgiften på 300 euro som oskäligen.

Glädjen över möjligheten till att åter bli finsk medborgare förbyttes till stor besvikelse. Vill inte Finland ha tillbaka oss som medborgare?

Vi kräver

i första hand att avgiften helt slopas, om inte för alla sökande så åtminstone för alla tidigare krigsbarn.

i andra hand att avgiften sätts till högst 50 euro, för att inte alltför mycket försämra fäderneslandets finanser.

Oskarshamn den 6 juni 2003

Riksförbundet Finska Krigsbarn

Leila Ulvemo
ordförande

Riksförbundet Finska Krigsbarn
c/o Leila Ulvemo
Lilla Köpmangatan 4
SE-572 30 Oskarshamn

Tele: +46 491 77403.
e-post: leila@ulvemo.com

Priset för medborgarskapet är oskäligt

Vänta med din ansökan!

Hur gick det till egentligen när myndigheterna i Finland fastställde priset för oss att återfå vårt finska medborgarskap?

Lagen trädde i kraft 1 juni.

Jag hittade en uppgift 21 maj på Utlänningsnämndens hemsida www.uvi.fi att priset för "expeditionsavgiften" skulle bli 100 euro. Så var det ända till 27 maj.

Den 28 maj hade priset ändrats till 300 euro!

Min ambition var att få med prisuppgiften i förra numret av MedlemsNytt. När jag skrev artikeln på förstasidan trodde jag att det var rätt.

Strök för hand

Jag fick höra det nya priset samma dag som tidningarna skulle postas, 28 juni. Jag hann stryka över siffran 100 och skriva dit 300 i stället på alla tidningarna!

Jag förstod att läsarna skulle undra och var beredd på att bli nedringd.

Rubriken "100 euro för finskt pass" var missvisande. För att få ett finskt pass måste man **dessutom** vara beredd att punga ut med cirka 625 kronor. (Ett nytt svenskt pass kostar 225 kr.)

Jag gjorde (det vanliga) felet att jämföra finskt medborgarskap med finskt pass.

Stöd från ambassaden

Redan på RFK:s styrelsemöte i Oskarshamn 30 maj beslöt vi att protestera mot det höga priset.

Dock väntade vi med formuleringen till efter en videokonferens på ambassaden 4 juni, med direktkontakt med Finlands inrikesministerium.

Vi framförde kraftig kritik mot avgiften, beskrev den som "oskälig". Ambassadör Pertti Torstila stödde oss bl a genom sitt uttalande: "Lagen var tänkt som en utsträckt hand till utlandsfinländare. Nu känns det inte så."

Det är ungefär så långt en ambas-

300
~~100~~ euro för finskt pass

Nu kan vi skicka vår anmälan om finskt medborgarskap

När kan jag få mitt finska medborgarskap tillbaka? Vad kostar det? Hur gör jag? Frågorna är många.

Omtyckta. Det kan även kontrollera hos myndigheterna i sista svenska försöksområde i Finland. Information om besökskort finns på

Ungefär så här såg ditt förra nummer av MedlemsNytt ut. Det var en "räddningsaktion" i sista momangen.

sadör kan gå i indirekt kritik mot sin regering.

Vår kritik – och ambassadörens – fick till följd uppföljningar i press, radio och TV.

Så skrevs protesten (se föregående sida) och sändes iväg.

Tisdag 10 juni uttalade sig talman Paavo Lipponen för TV:s finska nyheter och öppnade för en möjlig sänkning av priset.

"Husis" publicerade

Hufvudstadsbladet publicerade vår protest i sin helhet 11 juni på sin insändarspalt, där vi också fick stöd av en annan insändare.

Riksdagsman Jari Vilén ställde i juli en fråga om avgiften och fick till svar av inrikesminister Kari Rajamäki att en jämkning av avgiften kan bli möjlig tidigast vid årsskiftet.

Men man kunde tredubbla avgiften över en natt!

Protester har också kommit från finländare i Australien som, liksom vi, anser avgiften "hullös".

Presidentfråga?

Våra krigsbarnsvänner i Finland (ordf. Taisto Vihavainen) sände ett brev till president Tarja Halonen (8 juli) och begärde att avgiften skulle slopas för krigsbarnen.

Andemeningen var att eftersom Finland misslyckades att hålla löftet

att alla barn skulle återföras till fäderneslandet så har Finland en skuld till dessa barn, som tycker att Finland förskjutit dem.

Svaret från presidentens kansli blev att presidenten inte kan lägga sig i ett sådant ärende, men det sändes vidare till inrikesministeriet.

Inget svar

Dit sändes även vår protest. Något svar har inte kommit, ingen reaktion alls.

En kopia till Utlandsfinländarparlamentet har fått till resultat att dess styrelse ska behandla ärendet vid sitt oktobersammanträde.

Tilläggas kan att ambassaden i Stockholm fått 110 ansökningar/anmälningar (till 22 augusti).

– Det är lägre än väntat, säger Pasi Tuominen på ambassaden.

Väntade tusentals!

Det är ett understatement. Man hade väntat en anstormning med tusentals ansökningar!

Redaktionen följer den vidare utvecklingen av ärendet med största intresse.

Rådet till alla som gärna vill ha tillbaka sitt gamla finska medborgarskap är: avvakta!

Vänta tills avgiften slopas, eller åtminstone sänks kraftigt!

Kai Rosnell

Krigsbarnsdagar i Uleåborg gav internationell överblick

De första europeiska krigsbarnsdagarna blev en ljus historia. Klart, 13-15 juni, skir försommar, och så långt norrut som Uleåborg, bara lite skymning i stället för natt.

Träffen bevistades av cirka 200 deltagare, de flesta naturligtvis från Finland, men också ett tjugotal från Sverige.

Gonda Scheffel-Baars från Holland och Helga Spranger från Tyskland bidrog till att det blev riktigt internationellt. Gonda representerar organisationen Herkenning som består av barn till holländska kvinnor och tyska soldater, Helga har bildat en förening för tyska barn som lidit av kriget på hemmaplan.

Utöver trivsamt umgänge och underhållning blev det tid till ett seminarium om... ja just det, krigsbarn.

Pertti Kavén påpekade ett viktigt misstag som krigsbarnsmyndigheterna i Finland gjorde: de räknade inte med att familjer kunde splittras om barn skickas utomlands för alltför lång tid.

– Om man använder denna form av krigshjälp måste man räkna med att en del av dessa barn förloras till utlandet. Och man måste acceptera det.

– Men Finland krävde att få tillbaka alla sina barn, och det gick inte.

Finland förlorade på det sättet, enligt Kavén, över 10 000 barn till Sverige och cirka 500 till Danmark, barn som stannade kvar i sitt nya hemland.

Dr Martin Parsons, England, berättade om transporterna av engelska

Rauni Kemi, ordförande för krigsbarnen i Uleåborg, har en del att tala om med Martti Ursin, som höll "festtalet" om sin syn på krigsbarnsverksamheten.

barn utomlands under kriget. Han förklarade att Churchill varit med på det sammanträde då beslutet fattades, men han hade samtidigt fått veta att Frankrike kapitulerat till Tyskland och därför inte varit medveten om vad han varit med att besluta, trots att han egentligen var emot det.

Själv bidrog jag med en översikt av tidigare krigsbarnsinsatser i Europa och påpekade att Maja Sandler, som tog initiativet till krigsbarnstransporterna från Finland, hade haft egna erfarenheter av sådana – hon var verksam i Rädda Barnen som tjugo år tidigare tagit emot tusentals krigsbarn från Tyskland och Österrike. De erfarenheterna var bara positiva. (Anförandet

finns på RFK:s hemsida.)

Vid "huvudfesten" talade fil dr Martti Ursin, ordf i Föreningen Nordens Uleåborgs-distrikt, om sin syn på krigsbarnsverksamheten.

Bland hälsningarna minns jag en från Riksförbundet Finska Krigsbarn i Sverige som gick ut på att Finland inte förlorade bara de där 10 000 som stannade i Sverige, utan kanske lika många till eller fler, nämligen de krigsbarn som flyttade tillbaka till Sverige så snart de kunde efter hemkomsten.

Rauni Kemi, Reino Koskela och övriga i organisationen lyckades utmärkt med arrangemangen, för att inte tala om stämningen!

Kai Rosnell (text och bilder)

Maire Lumsden, en långväga gäst från Göteborg, trivdes i sällskap med Raimo Teppo från Helsingfors.

Annikki Parkkila (r h) från Stockholm hade stämt träff med sin syster Kyllikki Rogstedt från Katrineholm.

Två krigsbarnsöden som inte får glömmas bort

Anja Titoff 1938-2002.

Vad är det som gör att just du och jag klarar av att vara med i krigsbarnsföreningarna? Vad är det som gör att just vi orkar prata om våra öden – även om det gör ont?

När vi vet att runt om i Sverige finns finska krigsbarn som inte på något vis vill närma sig sin bakgrund. Som gör allt för att dölja att de en gång kom med en lapp om halsen till Sverige. Dessa krigsbarn, som inte orkar tala, vill jag uppmärksamma.

Jag är själv drabbad av mitt eget krigsbarnsöde men vill ändå göra mig till tolk för två krigsbarn – Anja och Aili – som stod mig så nära.

Det finns folk som säger att barn glömmes så lätt. **Min syster Anja** glömde aldrig. Hon var tre år och elva månader när hon skickades ensam till Sverige.

Anja hamnade i Göteborg, jag själv två år senare i Blekinge. Våra fosterfamiljer höll kontakt med varandra de första åren. Sedan bröts kontakten. När jag var 12 och 16 år skrev jag till Anja, men hon ville inte ha någon kontakt.

1993 gjorde jag ett sista försök. Denna gång gick det bra. Hon ville träffa mig. Det blev både stor glädje och stor sorg när vi träffades. Anja var, när vi äntligen möttes, blind sedan nio år tillbaka.

Anja talade om att hon hatade vår mamma fortfarande. Om hon så fick miljoner skulle hon inte sätta sin fot i Finland. Anja förbjöd mig att prata om vår släkt eller om Finland/Karelen. Jag försökte få henne att försöka förstå istället, men att gråla med en blind var inte lätt. För att inte kontakten skulle brytas igen höll jag tyst om Finland. Vi kom därför aldrig varandra riktigt nära.

Aili Sorsa 1937-1969.

Anja dog år 2002. Hon hade bytt både för- och efternamn, men trots att hon ville glömma sparade hon under alla år lappen som hon haft om halsen när hon kom till Sverige.

Aili och jag kom till Blekinge samtidigt i november 1944. Jag kom ensam och var tre år och nio månader gammal. Aili var sju år och kom i sällskap med två syskon, fem och fyra år gamla. Alla tre fick olika fosterhem.

Aili och jag bodde intill varandra i samma by. När Aili var tio år krävde föräldrarna henne åter. Hon och det ena syskonet fick åka tillbaka till Finland. Ett syskon blev kvar i Sverige.

Hemma i Finland väntade mycket arbete för Aili, eftersom flera syskon hade fötts under tiden hon hade varit i Sverige. I övre tonåren hälsade Aili på flera gånger i Sverige. Hon gifte sig sedan i Finland och fick snabbt tre barn.

På grund av hög arbetslöshet i Finland var mannen tvungen att ta ett arbete i Moskva, som byggnadsarbetare. När han kom hem på semester hade han med sig en ung rysk kvinna. Denna kvinna, förklarade han, skulle bli hans nya fru.

Aili blev så förtvivlad att hon tog familjens gevärs, gick ut på gårdsplanen och sköt sig. Hon blev lämnad för tredje gången, det var en gång för mycket. Aili blev 32 år gammal.

Dessa två krigsbarnsöden berör mig starkt eftersom de stod mig så nära. Plus att jag alltid bär med mig denna övergivenhetskänsla, den känsla som jag fick när jag blev lämnad. Men jag kämpar på med livet utan att känna hat och utan att vilja ta livet av mig.

Marjatta Titoff

För sent

Vi berättade om Marie Nuorimaa i Dalsjöfors och hennes sökande efter fadern Einos rötter i årets första nummer av MedlemsNytt.

Vi gladdes med Eino och Marie över att hon lyckats spåra en av Einos bröder, Henrik, som också kom till Sverige som krigsbarn.

Vi såg fram mot glada bilder av brödernas återförening.

Ödet ville annorlunda. Brodern drabbades av en stor hjärnblödning och dog efter knappt en vecka. Eino och Marie fick bara se honom i hans dödskamp, utan möjlighet till kontakt.

– Vi borde åkt och hälsat på Henrik direkt när vi fick veta att han fanns så nära, säger Marie.

Men Einos syster Pirjo i Åbo har hälsat på i Dalsjöfors tillsammans med två av sina barn som talar svenska.

– Det var verkligen jätteroligt, det kändes naturligt att träffa dem. Det känns som om man har känt dem mycket längre än vad vi har gjort, säger Marie.

K.R.

Mirjam Stendahl

Mirjam Stendahl, Skövde, har lämnat oss efter en tids sjukdom.

Mirjam var en välkänd profil bland oss krigsbarn och deltog ofta tillsammans med maken Peridon i Riksmöten och andra träffar. Hon tyckte om att spela piano och sysslade också med akvarellmålning.

Mirjam var född i Kivennapa i Karelen 1936. Hon kom som krigsbarn till Åkers Styckebruk under namnet Väittinen.

Vi kommer att sakna henne.

K.R.

Silja måste finna sig i en livslång exil

– Jag har inga ekonomiska möjligheter att flytta ”hem”

Citatet här bredvid är ett utdrag ur ett brev till Finlands ambassad i Stockholm, skrivet 18 september 2002.

Avsändare: Silja Pakarinen i Jönköping.

Någon som känner igen känslorna?

Längtan hem drabbar de flesta av oss någon gång, längtan till barndomens idylliska tillvaro med mor, far och syskon. Längtan till ”Satumaa”, Sagolandet...

Stödet borta

Siljas nästan desperata bön om hjälp gav inget resultat: ambassaden har inga ekonomiska möjligheter att hjälpa gamla krigsbarn hem igen. Och Finlands stöd till ”återvändare” existerar inte längre. Det försvann i början av 1990-talet.

Så Silja har fått tänka om. Hon är beredd på en livslång exil.

– Ja, jag kan inte flytta, har inga ekonomiska möjligheter. Så jag stan-

”Jag är ett så kallat krigsbarn. —

Nu när jag blivit 62 år känner jag att jag vill återvända till mitt fädernesland. Men jag har inga ekonomiska möjligheter. Nu vill jag veta om jag kan få hjälp med detta.

Jag har sju syskon i Finland. Jag vill återförenas med dem. Vi är av samma kött och blod. Jag vill ha tillbaka det som jag förlorade den gången för många år sedan. Mitt land, mitt modersmål och mina rötter. - - -

Jag vill komma hem igen till det som är mitt och där jag egentligen hör hemma. Finland är mitt land, finska är mitt språk, mina syskon är mina riktiga släktingar och finländarna är mitt folk. Jag vill leva mina sista år omgiven av allt detta.

Och när jag dör vill jag bli begravd i finsk hemlandsjord.

Det är ett mycket stort steg att ta att efter så många år i Sverige bryta upp härifrån. Men jag känner att jag måste göra detta.”

nar här i Jönköping, säger hon och tittar ut genom fönstret med hänförande utsikt över hela staden och halva Vättern.

Vill skriva en bok

Tavlan som hennes far målade en gång för länge sedan – med motiv från sjön hemma – tröstar något etnellanåt. Men Silja finner sig i att stanna här.

– Så läser jag mycket numera. Och

jag skriver på en bok. ”Den finska flickan” ska den heta. Det var så jag kallades som liten.

Fyra syskon till Sverige

Silja föddes sommaren 1940 i Kanus dit familjen evakuerats från Karelen. 1944 skickades hon och ytterligare tre syskon till Sverige – alla hamnade på olika ställen.

forts på nästa sida →

En liten tröst i Silja Pakarinens ”exil” är pappas fina tavla från sjön där hemma.

Puss-repris i Gimo – efter 60 år!

En pigg samling krigsbarn gjorde i början av augusti en gemensam resa till sin tidigare bostadsort Gimo i norra Uppland. Resenärerna hade bott där på samma barnhem vid olika tider åren 1942-45.

Gemensamt för dem var att de tillhörde två speciella grupper: större delen var barn till män tillhörande luftförsvaret, flygare, de andra hade anknytning till pappersindustrin.

Barnhemmet hade upplåtits till krigsbarnen av översten vid svenska

luftvapnet Paul af Uhr och drevs av hans hustru "tant" Elsa.

Stället är ett gammalt järnbruk grundat av vallonerna. De hus där barnen bodde var byggda på 1700-talet. "Flygarbarnen" bodde i Disponentvillan, "pappersbarnen" i Kassörsbostaden.

Numera fungerar stället som internationellt kongresshotell.

Idén till resan kom från en liten krets. Vi hade fått en namnlista på de krigsbarn som vistats på barnhemmet i Gimo (Kai Rosnell hade letat fram upp-

Repris på kyssten för 60 år sedan: Harri Ehrnrooth och Riitta Parkkonen åter i Gimo.

"Vi var ju så små"

...forts från föregående sida

- Jag kom till ett äldre par i Jönköping med två vuxna barn som var på väg ur boet. Fosterfar var modellsnickare, fostermor var hemmafru. Han var mycket sträng, var ständigt på mig, allt jag gjorde var fel. Jag blev nervös av det, tappade totalt självförtroendet. Jag kände att jag inte var lika mycket värd som andra barn.

"Allt var synd"

Familjen var djupt religiös, frikyrklig.

- Nästan allt var synd. Halsband var synd, men en brosch gick bra...

Efter två år fick alla fyra syskonen återvända hem till Finland och återförenas med familjen.

- Jag minns inte att jag skulle haft några problem där. Men efter ytterligare två år, det var 1948, kom två systrar till min fostermor och hämtade mig tillbaka till Sverige. Jag vet än i dag inte varför. Kanske var det för att min fostermor blev så deprimerad, nästan sjuk, när jag reste 1946 att hon gjorde allt för att få mig tillbaka. Och mina föräldrar måste ju ha gett sitt tillstånd, funderar Silja.

Det positiva: sonen

- Nu tycker jag att det var fel överhuvudtaget att vi kom till Sverige.

Det enda positiva med att hamna i Sverige är för Silja sonen som har tagit kaptensexamen inom svenska försvaret.

Silja gick ut folkskolan i Sverige.

- Sen fick jag börja jobba, som hembiträde, på kontor och så på sjukhu-

set. Där gick jag kurser till sjukvårdsbiträde och undersköterska. Jag har jobbat 37 år i sjukvården.

Låglavlönad

- Det har inte varit så lätt alltid. Ensamstående mor med låg lön, jag hade aldrig råd att resa till Finland och hälsa på, men min son märkte det kanske inte, han säger att han alltid fått vad han behövde.

Ett par gånger har Silja ändå varit tillbaka i Finland, 1962 och 1990 när hon fyllde 50 år. En gång har en lillasyster hälsat på i Sverige.

Totalt fanns det tio barn i familjen, åtta är ännu i livet.

Alltid fattig

- Mina syskon vill att jag flyttar till Finland, men de hjälper mig inte, de vill att jag ska skaffa egen lägenhet direkt. Men jag har alltid varit fattig, har inte råd helt enkelt.

Hon har ett avlägset minne av att pappa följde henne och syskonen till järnvägsstationen när de skulle resa till Sverige.

- Vi var ju så små, vi visste inget om vad som väntade.

Barnen visste ingenting om vad det innebär att komma till främmande människor med andra värderingar, till en annan kultur, vad det innebär att förlora sitt språk, vad det innebär att ständigt bära på denna längtan, längtan hem.

Nu vet Silja.

Text och foto: Kai Rosnell

gifterna från Landsarkivet i Uppsala). Listan kompletterades när vi fått kontakt med en del av "barnen".

Det framkom under telefonsamtalen önskemål om att träffas och minnas. En del hade foton från vistelsen, de äldre hade klara minnen. En del var så unga då att det kom som en överraskning för dem att de faktiskt vistats i Gimo.

Vår lilla arbetsgrupp undersökte möjligheten att träffas – i form av en resa till Gimo.

Vi var nitton deltagare som reste iväg 5 augusti, med buss från Turenki via Helsingfors till Åbo och Viking-linjens Rosella.

På morgonen var vi framme i Kapellskär, redan kl 7, och vi hade tid att besöka både Skokloster, ett av Europas bäst bevarade 1600-talsslott, och Sigtuna. Broder Jaakko, bosatt i Sverige, var vår guide.

På eftermiddagen kom vi till Gimo där var och en fått ett rum i just det hus där han/hon bott under kriget.

Minnesbilderna kom till liv och stämningen växlade från andakt till uppsluppenhet. Alla brydde sig inte ens om att packa upp förän de började leta rätt på sina tidigare lekplatser.

De modigaste gick och badade i sjön intill och mindes hur mycket kräftor och fisk det fanns på den tiden.

forts på sid 11 →

Krigsbarn - Lärare - Konstnär

Redan som mycket liten fick hon tbc och hamnade på Sanatorium.

Föräldrarna hade båda tbc och efter faderns död fick hon bo en tid hos morföräldrarna. När de inte orkade ha henne kvar fick modern rådet: skicka Berit till Sverige!

Röda Korset har översatt moderns brev, skrivet på finska, för Berit: "Med tårar i ögonen lovade jag överväga saken. Hur svårt det än kändes tänkte jag på Beijas bästa. Beslöt därför skicka henne."

Saknaden

I breven framgår sorgen och saknaden som modern kände i samband med detta. Hur hon saknade sin "lilla fågel Beija, Beipi".

Berit känner det fortfarande svårt att läsa breven.

Hon var tre år när hon kom till Sverige och hamnade på Norrtulls barnsjukhus i Stockholm pga tbc.

Lilla Berit hämtades därifrån av sina blivande adoptivföräldrar. Det berättades att hon varit en glad och livlig liten unge som lekte i sjukhusets korridor.

Från början var det tänkt att hon skulle stanna en kort tid hos familjen.

Inhiberad resa

1943 kontaktades fosterfamiljen av myndigheterna i Finland. De meddelade att Berit skulle infinna sig på Sabbatsbergs Ålderdomshem för återfärd till Finland 14 sept. kl. 12.00.

Hon blev förtvivlad när hon förstod att hon skulle återsändas till Finland. Men resan blev uppskjuten. Ingen hörde av sig från Finland.

Modern dog året därpå och hann uttrycka en önskan att Berit måtte få stanna i Sverige. Förhållandena i Finland och i familjen var ansträngda och mamma tyckte dottern skulle få ett bättre liv i Sverige.

Moster gav trygghet

Som i så många fall var fosterföräldrarna äldre och saknade egna barn. Mamma Greta var varm och omtänksam medan fosterfadern egentligen inte tyckte om barn. Hans dåliga humör och ibland våldsamma utbrott vågade inte Greta sätta sig emot.

Berit sökte då trygghet och stöd från sin moster i huset brevid. Där läs-

Berit Ovelid, född Söderlund, målar i lätta ljusa färger, främst blommor och skärgårdsmotiv.

Foto: Kai Rosnell

tes det läxor när husfriden var hotad och där fick lilla Berit beröm och uppmuntran.

Som en ängel!

En gång i barndomen när familjen var uppklädd för att gå bort stod Berit och fadern och såg sig samtidigt i spegeln. Då säger han: Du ser ut som en ängel!

Detta var det enda positiva hon hört från honom. Men hon glömmer det aldrig.

Sen blev fadern änkeman och hade det besvärligt. Berit försökte göra så mycket hon kunde för att hjälpa honom. Det är hon glad för idag.

Beröring

Ofta la moster armen om flickan. Det kom senare att utgöra en grundtanke för Berit i yrkeslivet som lärare. Besvärliga och oroliga elever lugnade ner sig och presterade bättre vid en beröring, upptäckte hon.

Detta behov att få närhet och bli sedd som barn blev tillfredställt av just mostern.

Studier

Drömmen om att studera efter realexamen och bli lärare verkade avlägsen. Fadern nekade henne hjälp.

I stället fick hon börja arbeta.

När mostern gick bort fick Berit överta hennes lilla etta. Det blev en lättnad.

Genom att arbeta med barn och läsa några ämnen på kvällstid kunde hon komma in på lärarutbildningen.

När den var klar blev specialklasser hennes stora intresseområde.

Efter att själv ha upplevt rastlöshet och otrygghet vid sina läxläsningar blev det nu tillfälle att omsätta de egna erfarenheterna i skolarbetet.

Hon gick flera kurser i beröringens betydelse för bättre inlärning och självförtroende.

Privatlivet gav henne man och tre barn.

Efter 22 år blev det skilsmässa.

Kände sig svensk

Sin bakgrund som krigsbarn var inte något hon talat om. I alla år hade hon känt sig väldigt svensk.

Nu började hon känna att det fanns något inom henne som ville fram.

Det fanns något mera, kanske minnen som inte längre gick att hålla emot.

Detta gav henne olika medicinska problem som utmynnade i att läkare konstaterade att hon hade "änn i själen från sin tid som krigsbarn".

Stockholmsföreningen Finska forts på nästa sida →

– Jag har haft ett bra liv!

forts...

Krigsbarn där många har liknande erfarenheter har gett henne mycket.

Besök i Finland

Berit gjorde sitt första besök i Finland som nybliven lärare. Hon besökte Lappfjärd som hennes mors släkt kommer ifrån och besökte då hennes grav, träffade sin morfar och några andra släktingar. Hon kände kärlek och närhet till just sin morfar.

Tyvärr var finska språket borta, men hon gladdes åt kontakten med morfar. Kort därefter blev morfar påkörd och avled.

Då kände hon att rötterna åter försvann.

Arkivet bombat

Släkten i övrigt visade inget särskilt intresse för henne så där fanns inget mer att hämta?

Senare gjordes ett försök i Åbo att hitta faderns släkt. Då kom nästa dråpslag: just det kvarteret där personuppgifter lagrats försvann en bombnatt.

Lusten att fortsätta leta rötter avtog.

Självständiga barn

Några fotografier har hon från faderns släkt så hon vet att där funnits flera syskon i hans familj.

Vid samtal om hur de egna barnen påverkats av hennes upplevelser säger hon att alla tre har blivit harmoniska och är till stor glädje.

Berit är glad att hon kom till Sverige. Och hon förstår mycket väl varför hon sändes hit.

Idag är hon glad pensionär och konstnär. Och tycker att hon haft ett bra liv.

Konstnärskapet blev till genom en väns övertalning att fylla en ledig plats på en kurs i måleri.

När hon väl börjat måla har det gått fort: hon har lätt att skapa.

Numera delar Berit ett galleri i Gamla stan i Stockholm med en vän.

Några problem med försäljning av sina akvareller och oljemålningar har hon inte.

Skärgård, blommor

Vi krigsbarn njuter av att äga hennes tavlor. De är ljusa och lätta för det

Krigsbarn från Finland på väg till Gimo – sextio år efteråt...

”Några pusselbitar till har fallit på plats”

forts från sid 9

Tallarna på gården hade vuxit till ännu bättre klätterträd än då i barndomen. Men kalkonerna, bocken Pelle och hunden Kimmo var borta, liksom många äppleträd och det stora grönsakslandet. Tvättstugan hade byggts om till strandbastu för hotellgästerna.

Poesiböcker

Efter en mäktig supé i huvudbyggnaden samlades vi åter i den tidigare gemensamma matsalen, och minnena började flöda. Var och en berättade sin historia och minnena från sin tid i Gimo.

På gamla fotografier kände vi igen tidigare lekkamrater. Och man kunde få läsa sitt eget alster i någons gamla poesibok. De tvååriga Riitta och Harri fanns förevigade på ett foto i sitt livs första kyss! Nu blev det en repris efter 60 år.

Många minnen

Efter en riklig frukost ställdes färdan åter mot Kapelliskär och dagresan mesta – inga terapi-tavlor där inte, hälsar Berit.

Motiven är ofta från naturen, blommor och skärgård.

Men hon har också börjat experimentera lite i olja med annan färgskala och andra motiv.

Om hon har några önskaingar kvar?

Kanske att någon gång få tag i några rötter på faderns sida.

Doris Emanuelsson

till Åbo. Minnena räckte även denna dag.

Eftermälet till resan har varit mycket gott. Majsi konstaterar i sitt tack: ”Det känns som om några rötter hade nått så djupt som det är möjligt, och ytterligare några pusselbitar av mitt liv har fallit på plats.”

Riitta och Matti Parkkonen som var med.

(Översättning och bearbetning: Kai Rosnell.)

Hemsidor

RFK:s hemsida finner du på adressen: www.inmi.se/krigsbarn

Vi planerar en omorganisation av hemsidorna med ny adress inom kort: www.krigsbarn.net eller www.sotalapsi.net

Skåneföreningen har startat en egen hemsida med mycket innehåll: www.terve.nu

De finska hemsidorna finns på adressen:

www.sotalapsi.homestead.com

De finska krigsbarnen i Danmark har också en hemsida under uppbyggnad: www.finnebarn.dk

Skriv till oss!

Vi vill gärna bredda utbudet och efterlyser t ex berättelser om hur fostersyskon eller fosterföräldrar uppfattat sina finska skyddslingar. Skriv till någon i redaktionen!

En Kindertransport från Prag är början till en märklig historia

Det är en märklig bok **Winfried Georg Sebald** skrivit, och ett märkligt livsöde han skildrat.

Historien förefaller vara autentisk, berättad av huvudpersonen **Jacques Austerlitz** själv för författaren.

Där finns gamla foton inplacerade i boken exakt på de ställen där de hör hemma i sammanhanget.

Boken handlar om hur Austerlitz först i 50-årsåldern kommer underlörd med sin rätta identitet. Han växte upp hos ett prästpar i Wales som gjorde allt för att dölja hans ursprung.

Han reser till Prag där han föddes 1935, och hittar den gamla kvinna, moderns väninna, som varit hans barnsköterska. Han får reda på att hans mor fick honorn med på en Kindertransport till England 1939, fadern flydde till Paris, modern kom inte loss från Prag utan fördes till Theresienstadt och senare "österut", till gaskamrarna.

Austerlitz besöker Theresienstadt och Paris där han förgäves letar efter den försvunne fadern.

Om han någonsin finner några spår får vi inte veta, boken tar slut efter 415

sidor (den engelskspråkiga, 341 i den finskspråkiga).

Som krigsbarn känner man igen känslorna som Austerlitz (eller W.G. Sebald) beskriver så träffsäkert, och frågorna.

Det är ingen lätt bok att läsa, men när man väl kommit över den långa inledningen och författaren "kommit till skott", då är det svårt att lämna den.

Både DN (mycket positiv recension) och UNT (14/8) ifrågasätter om Austerlitz verkligen funnits, tror att han är en fiktion, påhittad.

I så fall är det ett lysande bländverk!

Det är svårt att föreställa sig att Sebald kunnat fånga krigsbarns känslor så här utan någon verklig förebild. Han måste ha haft direktkontakt med någon som faktiskt upplevt det som han beskriver.

W.G. Sebald dog i en bilolycka i december 2001 så de frågor läsaren ställer sig förblir obesvarade. Såvida vi inte hittar Austerlitz själv, om han någonsin funnits.

Kai Rosnell

W. G. SEBALD
AUSTERLITZ

Bilden på omslaget ska föreställa huvudpersonen vid fem års ålder som pagen i *Rosenkavaljeren*.

W.G. Sebald: *Austerlitz*. Carl Hauser Verlag, Tyskland, 2001. På engelska: Hamish Hamilton, London, 2001. På finska: Kustannusosakeyhtiö Tammi, Keltainen Kirjasto, 2002. Nu även på svenska, Wahlström & Widstrand, 2003.

Krigsbarn vid Norra Ishavet

"Den långa vägen till glädje" av **Tyine Lysell** är en annorlunda bok om ett finskt "krigsbarn".

Vägen gick inte till "chokladlandet" Sverige utan österut, till Sibirien.

Huvudpersonen är Aino, och berättelsen bygger på Ainos egna anteckningar. Händelserna i boken är autentiska

Tyine Lysell är Ainos äldre syster. Aili i boken. Familjen växte upp i Ingermanland med finska rötter, nära Leningrad. Många ingermanländare hade gett sig till Finland för att undgå kriget, men de kämpade i Finlands armé och bildade en egen bataljon (Brödrabataljonen, som Eino Hanski skrivit om).

De fick löfte att bli finska medborgare efter kriget, men Sovjet dikterade,

som segrare, villkoren: alla ingermanländare måste återvända till Sovjet.

Några lyckades fly, bl a Ainos bror och kusin som flyttade till Kanada, och Aili som kom till Sverige.

Aino själv hamnade vid Norra ishavet och fick försörja sig genom fiske – tio års förvisning. Aino berättar om sina upplevelser och erfarenheter men också om förhållanden i det sovjetiska samhällsområdet som vi, som kom till Sverige, har svårt att förstå.

Mängder med människor dog men några överlevde genom envishet, uppfinningsrikedom, ärlighet, även om det kostade på i ett samhälle där man "myglar". Aino hade också sin kristna tro.

På 1980-talet beslöt Finland, på president Koivistos initiativ, att inger-

manländare med finska rötter skulle få ansöka om finskt medborgarskap. Aino flyttade över till Finland: hon hade aldrig haft det så bra som där!

Vill man läsa om ett finskt krigsbarns öde så annorlunda värt eget, och är man intresserad av hur människor levde i Sovjet, så läs! Så annorlunda, falskt på många sätt, men ändå varmt, med barnen och kontakten med syskonen i utlandet som hjälpte Aino materiellt.

Vieno Mårtensson

Tyine Lysell: "Den långa vägen till glädje." Terttu Pihlajamaa förlag, Stockholm 2002. (Kan beställas via Gunnar Lysell, Allmänningevägen 57 A, 818 92 Valbo. E-post: gunnar@lysell.com)

Kavén vill ha mer forskning

Så har den äntligen kommit i en ny upplaga: **Pertti Kavéns** "70.000 små öden". Denna "bibel" när det gäller krigsbarnsverksamheten har länge varit nästan omöjlig att finna i handeln.

Den håller fortfarande ställningen som basverket när man vill veta mer om "världens största barnförflyttning".

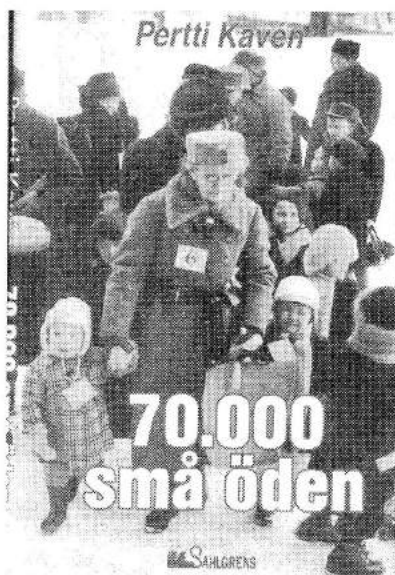
Boken är i stort sett samma som den första upplagan från 1994 (till och med en del gamla korrekturfel finns kvar), men ett kapitel är nyskrivet: det som behandlar forskningen på området.

Kavén konstaterar att forskarna kommit till motstridiga resultat när det gäller långtidseffekterna av separationerna barn-föräldrar. Framför allt är han kritisk mot professor **Eila Räsänen**s slutsatser och tolkningar av enkätsvaren i hennes avhandling.

Men han nämner inte en väsentlig svaghet i hennes arbete: det stora bortfallet av enkätsvar, som gör att man kan misstänka att resultatet blivit "snett", och därmed även slutsatserna.

Ett par påpekanden till: Kavén finner att sjukdomsbenägenheten och (den tidiga) dödligheten är lägre bland krigsbarn i Sverige än hos barnen som stannade i Finland.

Men det förklaras med att Sverige

ville ha dit friska barn, och de finska föräldrarna drog sig för att sända barn som inte var riktigt friska, till och med sängvårdare fick stanna hemma. (Undantag naturligtvis för de tusentals sjuka barn som sändes till Sverige för att få vård.)

Kavén nämner också (sid 146) adoptionernas antal: cirka 1 500 finska krigsbarn adopterades i Sverige, men säger inte att siffran stöder sig på Margit Jalos uppgifter och gäller fram till året 1946. Senare summeringar hamnar på över 2 500 barn, kanske närmare 3 000.

Kavén beräknar (sid 186) Finlands förluster i människoliv under kriget till 83 113 vilket gör 2,2 procent av Finlands befolkning år 1944. Med "förlusten" av barn till Sverige och Danmark (Kavén nöjer sig här med cirka 10 000) blir procentsiffran 2,5.

Han är ändå medveten om att tusentals krigsbarn för tillbaka till Sverige redan i tonåren eller så snart de fick en chans, sedan de faktiskt återvänt till Finland. Vi vet inte hur många de var, bara att de var många. Man kan väl betrakta även den gruppen som en förlust för Finland? Var hamnar procentsatsen då?

Vi är helt överens framför allt på en punkt: det behövs mer forskning kring dessa ämnen.

Kai Rosnell

Pertti Kaven: *70.000 små öden*. Sahlgrens, 2003. Ut kommer på finska i början av 2004.

RFK har några exemplar av boken till salu. Priset är 23 euro, cirka 215 kr, (plus porto). Det är "normalt" bokhandelspris. Den förra "packen" till förmånspriset 160 kr är slutsåld. Kontakta Kai Rosnell.

Fotnot: Professor Eila Räsänen, vars avhandling kritiseras i Kavéns bok, avled i somras.

Ny bok söker material

Styrelsen för den Finska Krigsbarnsföreningen har beslutat om en ny bok om krigsbarn, som skall redigeras av redaktionssekreteraren för finska Sotalapsi/Krigsbarnstidningen, **Leila Lehtiranta**.

Innehållet kommer främst att bestå av hågkomster från personer som deltog i barntransporterna, mottagare och "avsändare", samt krigsbarnens egna minnen.

Man hoppas även få in texter från krigsbarn som stannade i Sverige. Man önskar dessutom memoarer från personer som mottog barn, personer som följde med under transporterna, och från personer som på annat sätt medverkade och skötte om barnen. Texterna kan vara skrivna på svenska.

Om du känner till personer som har

material, eller om du själv har vad som helst som är förknippat med krigstida barntransporter, var vänlig och sänd materialet till tidningens redaktionsförfogande. Allt material kommer naturligtvis att återsändas efter bokens utkomst.

Vi kommer att behöva bilder!

Utgivningstid har vi ännu inte slagit fast. Till stor del kommer det att vara beroende på inkommet material.

Boken kommer även att samla information om den aktuella krigsbarnsverksamheten.

Ytterligare information fås från Leila Lehtiranta, tel. 00358-9-879 7173, eller på e-post: juha.leila@kolumbus.fi. Materialet sändes till: Leila Lehtiranta, Heikintie 23 D, FIN-01820 Klaukkala, Finland.

Sinikkas

nya bok klar

Hur gick det sedan? Den frågan har **Sinikka Ortmark Almgren** fått många gånger av människor som läst hennes bok "Du som haver barnen kär" från 1989.

Nu kommer svaren. I "Var blir maskrosor gulast?" berättar Sinikka om sig själv som revolterande tonåring och ung mamma, och om hur hennes uppväxt påverkat hennes liv.

Vi räknar med att återkomma i nästa nummer med en recension av boken, som enligt författaren kan läsas fristående.

Vill du köpa boken redan nu? Kontakta författaren, tel 073-6180296 eller e-post: sinoa@swipnet.se

Sinikka ger ut boken på eget förlag.

K.R.

Krigsbarnsträff på "Paradisön"

Gotland tog emot många krigsbarn under kriget, efter den första tveksamheten. I början ville man inte placera finska krigsbarn på "Paradisön" på

Käppis resa

Jag har en idé om att göra en kombinerad studie- och kulturresa till Finland nästa sommar. Tid: 10 dagar från slutet av juni eller juli.

De som önskar delta i språkundervisningen i **Östkarelen folkhögskola** (kursen i finska blev inte av i år) kommer att bo i stort sett hela tiden på folkhögskolan och gå på språkundervisning samt göra utflykter till olika sevärdheter i närområdet.

De som önskar delta i kulturresan kommer att göra större dagsresor och i vissa fall även bo ett par nätter på annat håll. Om det är möjligt ur visum- och kostnadssynpunkt försöker jag planera in en dagsresa på Saima kanal till Viborg. Det är tänkbart med även en resa och övernattnig till Nya Valamo kloster i Heinävesi.

Jag har sökt bidrag till resekostnader och rektor **Maija Tenojoki** har sökt bidra till kursavgifter. Det är ännu svårt att beräkna kostnad en för en sådan resa men jag tror att en resa med egen buss kommer att hamna kring 5000-7000 kr, beroende av vilka utgifter den ska bekosta under resan. Förmodligen blir den billigare för dem som deltar i språkkursen.

Intresserade kan kontakta mig och preliminärämäla sig.

Pentti Käppi
Östra Skansgatan 10
413 02 Göteborg
Tel 031-291688.

E-post: penttikappi@hotmail.com

grund av det geografiska läget, "halv-vägs" till Sovjetunionen.

De som kom har i regel trivts bra. Många har stannat kvar och rotat sig.

I maj 2003 träffades närmare tjugo krigsbarn på idylliska kafé Björkstugan i Visby, som ägarinnan **Anja Ström** välvilligt ställer till krigsbarnens förfogande för mötena.

Gotlänningarna fick besök från fastlandet, med ordf. **Leila Ulvemo** i spetsen.

- Tänk, det är som om man känt varandra många år trots att det var första gången flera av oss träffades! skriver **Mirja Axelsson** i en reserapport till MN.

En höjdpunkt var besöket på en grekisk restaurang där **Sauli Jacobsson**, med en ros i munnen, drogs upp på en bejublad version av Zorbas dans av **Tuulikki Villa**.

Liisa Raita (som sänt bilden ovan) är ansvarig för verksamheten på Gotland och svarade för värdskapet. Som utöver trevlig samvaro innehöll en hel del givande sightseeing.

Nästa stora krigsbarnsträff i Finland arrangeras i Jyväskylä 13-15 augusti 2004.

Pauli Lampinen och hans medarbetare i krigsbarnsföreningen där har ett preliminärt program klart:

Fredag 13 aug: Kl 13-15 Möten (Interfö, Finska Krigsbarn i Norden m m). Kl 15-18: Seminarium, 2-3 högklassiga föredragshållare. Aftonunderhållning.

Lördag 14 aug: Kl 9-11 Mötena

RFK har fått en ny kassör

Riksförbundet har fått en ny kassör: **Pertti Lundin**.

Han ingår dock inte i RFK-styrelsen.

Han efterträder Jouko Rajaniemi som har ont om tid (han bygger hus).

Pertti kom som krigsbarn senhösten 1941 till Gotland men återvände till Finland 1947 där modern gift om sig (fadern stupade).

- Hon märkte att jag inte trivdes, så jag fick välja om jag ville resa tillbaka till Gotland. Det gjorde jag 1950, berättar Pertti.

Han blev adopterad av fosterföräldrarna, ett äldre barnlöst par, kring 1956.

Pertti har arbetat i flygbranschen, men alltid på marken, med incheckning, planering, biljettförsäljning etc.

Numera är han pensionär och har fått en ny uppgift här i livet.

Välkommen!

K.R.

Oulu tackar

Uleåborgs Krigsbarnsförening tackar alla deltagare i krigsbarnskonferensen 13-15 juni 2003. Det stora deltagandet från olika länder ger ytterligare emfas åt vår verksamhet.

Vi hoppas att våra erfarenheter kan vara värdefulla vid hjälp till barn och flyktingar även i våra dagars krisområden.

Vi önskar alla krigsbarnsföreningar kraft och intresse att verka för en bättre morgondag även under kommande år.

Rauni Kemi, ordf.

Reino Koskela, vice ordf.

Jyväskylä augusti 2004

fortsätter. Alvar Aalto-symposium, bussrundtur och presentation av Aalto-museet. Ångbåtskryssning på Päijänne. Samkväm.

Söndag 15 aug: Hedersuppväkning vid Taipale-statyn i kyrkoparken. Tvåspråkig gudstjänst. Förflyttning till A-salen, Alvar Aaltos ungdomsverk, Väinönkatu 7. Kaffe. Huvudfesten, A-salen.

Övriga detaljer som kostnad, logi m m återkommer vi till.

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Informationsträff 12 okt kl 13-14 i Bollnäs.

Medlemsmöte 12 okt kl 14 i Bollnäs.

Julfest 7 dec kl 13 i Grängesberg.

Årsmöte den 15 februari 2004 i Gävle.

Separat inbjudan till medlemmar. Informationsträffarna annonseras i media. Upplysningar: Jouko Rajaniemi, tel 0290-24917.

Göteborg

Besök i Kungajaktmuseet Älgens Berg på Hunneberg söndag 21 september, kl 12.00-16.00. Alla krigsbarn, framförallt från Trestadskretsen, inbjudes att komma till museet på Hunneberg i Vargön, ca fem kilometer från Vänersborg. Kaffe, kaka, frukt, dricka samt program, bl a en film av Alpo Murberger. Antalet platser är begränsat till 30. Anmäl till Eero Ahlbäck, tel. 0520-444837.

Utställning och föredrag i Falkenberg's museum onsdag 24 september, kl 19.00, föredrag av Pentti Käppi om finska krigsbarn i biograf Storan i Falkenberg i anslutning till fotoutställningen "Bröder och systrar", (se sidan 3). Museipedagog Petra Karlsson, tel. 0346-886129, önskar få kontakt med så många krigsbarn som möjligt från Halland. Ev paneldebatt med representanter från Migrationsverket och Rädda Barnen.

Pojkarnas afton torsdag 13 nov kl 18, troligtvis i bostadsrättsföreningen Alberts lokal på Östra Skansg. 10. Anmäl senast 26 okt till Reino Lamminheimo, tel. 031-982189, eller Pentti Käppi, tel. 031-291688.

Medlemsmöte torsdag 11 december, kl 18 hos Orvokki Lingman, Karolinernas gata 2, Hisings Backa. Knyttkalas eventuellt i en bar i anslutning till Orvokkis bostad. Meddela din ankomst till Orvokki, tel. 031-527912.

Mellansverige

KURA SKYMNING gör vi i Karlstads bibliotek enligt tradition tillsammans med Föreningen Norden 10 november kl. 19. Årets tema är Havet och Norden. Kura Skymning arrangeras samtidigt i alla bibliotek i hela Norden. Info Pirkko Ahlin tel. 054-158638.

Västeråsgruppen träffas lördag 11

oktober kl 13 i Hyresgästföreningens lokal, Hammarbacksvägen 22 B, Västerås. Anmälan senast 1 oktober till Raimo Berglund 021-84 01 28, Gunnel Johansson 021-220 58, eller Eric Netz 021-12 68 11.

Ostkusten

Medlemsmöte lördag 6 sept kl 16, Pingstkyrkans festlokal, Oskarshamn. Besök av kör från Västervik. Anmäl till Ull-Britt Stenvall, 0491-18408 eller Leila Ulvemo, 0491-77403.

Medlemsmöte tisdag 23 sept kl 18, Kafé Björkstugan, Visby. Anmäl till Liisa Raita, 0498-36078.

Medlemsmöte 10 oktober kl 18 hos Aino Samuelsson, Döderhultsv. 14, Oskarshamn.

Julfest lördag 29 nov kl 16 i Pingstkyrkans festlokal, Oskarshamn. Anmäl till Ull-Britt Stenvall för båda mötena.

Skåne

Höstmöte 18 oktober kl. 13. Vanaröds slott Sösdala. Förtäring: Fläskfilé, potatis och grönsaker. 135,-. Anmälan till Annikki Nilsson tel. 046-120253, eller Anita Sjöholm, tel 0451-14838, senast 11 okt.

Stockholm

Medlemsmöten i regel sista torsdagen i månaden på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2, Stockholm, kl 18.30. Anmäl i förväg till Hillevi Näsström, tel 08-58017823.

Kalevala-afton 25 sept. Om Finlands nationalepos. Piroger m m 40 kr.

Torsdag 30 oktober: Om operation **Pied Piper**, evakueringen av miljontals engelska barn från storstäderna till landsbygden eller "overseas". James Roffey, grundare av ERA (Evacuees Reunion Association) berättar. Sång, musik. Ostbricka, vin.

Torsdag 25 november: **En ny film** om krigsbarn visas. Egen mat-dryck.

Julfest söndag 7 dec kl 13.30. Sedvanlig finsk buffé, 90 kr.

Haparanda-monumentet

Fler förslag till Haparanda-monumentet önskas. Har du idéer?

Kontakta undertecknad så får du tävlingsreglerna på svenska

Pirkko Ahlin, John Ericssonsgatan 55, 652 19 Karlstad. Tel. 054-158638 Eller per e-post:

pirkko.ahlin@swipnet.se

RFK-info

Konst på Riks 2004

Riksmötet 2004 hålls 7-9 maj på Folkhögskolan i Oskarshamn. Förberedelserna är i full gång, inte bara i Oskarshamn, utan även i Finland. Det lär komma fler än en buss med krigsbarn därifrån!

Eila Wictorzon planerar en konstutställning i Oskarshamns konsthall i samband med riksmötet.

Det finns många konstnärer bland krigsbarnen, och här finns chansen att visa sina alster.

Eila vill redan nu ha kontakt med de medlemmar som vill ställa ut: textil-, bild- och slöjkonst, eller vad ni vill visa. Ring Eila, tel 0491-13738, eller maila: eila@wictorzon.com snarast.

Kalevala

Lördag 25 oktober 2003 kommer ett antal medlemmar i RFK att se Kalevala på Stockholms Stadsteater. (Pris per person, med grupperbatt, d v s minst tio personer, 170 kr.)

En grupp från Västervik har bokat en bussresa, och medlemmar i Stockholms-föreningen ansluter sig vid teatern. Kanske kan vi rentav träffas redan till lunch?

Är du intresserad att vara med? Kontakta Doris Emanuelsson, tel 08-7333187, framför allt om du vill vara med på lunch, eller Stockholms Stadsteater direkt: 08 50620200, snarast! Om ni inte kan samla ihop en grupp kanske pensionärspriset 175 kr är ett alternativ?

Jyväskylä-seminarium

Mellersta Finlands krigsbarn och "krigsvärmlösa" arrangerar ett seminarium med temat "Fäderneslandets svåra år", lördag 1 nov kl 13-16.

Seminariet behandlar bl a de finska krigsfångarnas lidanden, de ryska partisanernas ildåd (sonen till en rysk partisan medverkar), hur Finlands armé klarade sig och hemmafrentens svårigheter.

Seminariet hålls enbart på finska. Ingen anmälningsavgift.

Intresserade bör kontakta Pauli Lampinen, tel 00358-14 617657 eller 00358-500 159652.

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölängsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Bäst i världen att vaska guld!

– Jag gräver inte guld. Jag gräver dy – och hittar guld!

Vi har en **VÄRLDSMÄSTARE** bland krigsbarnen. **Lea Rekilä** i Gränsgesberg vann VM i Japan i fjol – i att vaska guld!

Hon fick smak på sporten för sex år sedan och ville pröva själv för att ha något för händer sedan hennes man gått bort.

Intresset har gått i vågor. – Jag är periodare, tappat lusten ibland för att sen sätta igång igen, säger Lea.

Genombrottet kom när hon vann SM i Kopparberg för damer, mixed och veteraner 2001.

– Jag var helt mållös, berättar Lea efter den överraskande framgången.

Hon klarade av en tiolitershink med sand och fann alla guldkornen på en minut och 24 sekunder. Det är så man tävlar: alla får en hink med sand och samma antal guldkorn som ska vaskas fram. Ett missat korn ger fem minuters tidstillägg.

Vill bli finsk igen

Trots att Lea är svensk medborgare är hon inte välkommen att resa med svenskarna till VM och liknande.

Men hon är välkommen att resa med det finländska laget. Så nu vill hon ha tillbaka sitt finska medborgarskap. 300 euro har hon inte råd till så hon väntar och hoppas att expeditionsvärdet slopas, eller sänks.

Dyrt nöje att se världen

Sporten har gett henne möjlighet att resa ut i världen. Hon har tävlat i Italien, Australien, Kalifornien, Japan och Schweiz, förutom i Sverige och Finland. Om somrarna vaskar hon guld på riktigt i Sotajoki nära Lemmenjoki i finska Lappland. Alla sparpengarna går åt till resorna.

Mottagandet i Japan och först lagsegern – hon var välkommen i svenska

Sista sidan

Dalarnas Tidningar

Hon vaskade till sig ett guld

Lea Rekilä blev segrinna på VM i Japan

REKILÄS BEBÄN

En minut och 24 sekunder. Så lång tid tog det för Lea Rekilä från Lombyget att bli världsmästare i guldvaskning.

– Jag kände att och tyckte mig till 900 procent bra när jag stod samtidigt som vanligt upp på piktorkäsa och kallemta.

Alla guldmedaljer i VM i Japan vann Lea Rekilä i Kopparberg för damer, mixed och veteraner 2001.

Det gjorde Lea Rekilä som vann VM i guldvaskning i Japan i september 2002.

– Det var en fantastisk upplevelse. Det var en stor utmaning för mig och jag var väldigt stolt över att ha vunnit.

– Jag har varit i Japan flera gånger och det är en väldigt intressant kultur. Det är en väldigt gammal kultur och det är en väldigt gammal sport.

– Jag har varit i Japan flera gånger och det är en väldigt intressant kultur. Det är en väldigt gammal kultur och det är en väldigt gammal sport.

– Jag har varit i Japan flera gånger och det är en väldigt intressant kultur. Det är en väldigt gammal kultur och det är en väldigt gammal sport.

» När jag väl kommit dit visste jag att det enda jag kunde göra – på väst och förlust – var

att försöka vinna. Det var en väldigt stor utmaning för mig och jag var väldigt stolt över att ha vunnit.

– Jag har varit i Japan flera gånger och det är en väldigt intressant kultur. Det är en väldigt gammal kultur och det är en väldigt gammal sport.

– Jag har varit i Japan flera gånger och det är en väldigt intressant kultur. Det är en väldigt gammal kultur och det är en väldigt gammal sport.

– Jag har varit i Japan flera gånger och det är en väldigt intressant kultur. Det är en väldigt gammal kultur och det är en väldigt gammal sport.

Ur Dalarnas Tidningar 6 september 2002.

laget – och sedan den individuella i damklassen var överväldigande. Men hennes egna klubbkamrater gratulerade inte ens!

Snabbhet i skogen

Känslan att mobbas har förföljt henne genom livet. Ända sedan hon återvände till föräldrahemmet i Finland våren 1949, efter sju år hos de äldre makarna Zackrisson i Sala som älskat krigsbarn, har hon känt sig utanför, ovälkommen, mobbad både hemma och i skolan. Hon kunde ju inte ett ord finska vid återkomsten.

– Jag sprang ofta till skogs och blev bra på att springa, berättar Lea, som är född i Lumivaara vid Ladogas strand.

Så hon ställde upp i terränglöpningar och skidtävlingar och vann åtta distriktsmästerskap i Keski-Pohjanmaa (Mellersta Österbotten) dit familjen evakuerats.

Ingen erkänsla

– Aldrig att mina föräldrar gav mig minsta beröm, säger Lea och bitterheten går inte att dölja.

– Min mor var en stolt och vacker kvinna, hade fått gå i skola. När jag en gång bad att få följa med när hon

skulle besöka en bror svarade hon att "du är så ful så dig kan jag inte ha med".

Gissa hur sådant känns för ett barn!

Konstnärstalanger

Lea ville bli konstnär men tvingades i stället studera till djurskötare, en sorts veterinärbildning. Där fann hon sin blivande man. Eftersom hon inte var myndig krävdes föräldrarnas tillstånd.

Lea Rekilä erkänner ett brott:

– Jag förfalskade deras namnteckning.

Sedan dröjde det inte länge förrän Lea med make flyttade till Sverige där hon levde sina lyckligaste år hos Zackrissons i Sala.

– Jag förstår nu att min familj i Finland hade vuxit samman, och så kom ett främmande barn dit, det var svårt för dem att acceptera. Så jag blev det svarta fåret.

Väl i Sverige förverkligade Lea sin dröm om konstnärbanan. Hon har verkat som handledare i keramik och träslöjd, och sysslar nu med att snida i trä.

– Jag älskar all sorts handarbete.

Det krävs ett visst handlag också för att vaska guld.

Kai Rosnell